

המדינה כתבו שנראית שמה בתחלת הלילה, טמעם כי ווין היא במורה העולם ופאריו במערב העולם רחוק זה מזה רכ"ה פרסאות בקירוב שהוא שיעור שעה אחת בדרך שהשמש הולך בה במובא למעלה (מאמר ד' פרק ו') כי כ"ד פעמים רכ"ה עולה ה' אלפים ת' והשמש מקיף כל הארץ שבמותה בענולה ה' אלפים ת' פרסה כנזכר (נמרק א' מאמר זה) בכ"ד שעות, אשר על כן מתחיל השמש לזרוח ויהי בקר בוין שעה אחת בכל יום קודם פאריו, וככה מתחיל שם הצל שהוא החושך והלילה ההולך ובא תמיד אחר השמש אף היא שעה אחת קודם פאריו, ויהי ערב בוין קודם לפאריו שעה אחת, והעיר היושבת יותר לצד מזרח מוין ורחוקה היא ממנה גם כן רכ"ה פרסאות נראית שמה אותה הליוו בתחלת שעה ג' בלילה ההוא על כי כבר עברו ב' שעות שהגיע שם הצל והתחיל שם הלילה, ונדע לנו מזה שלא יתחיל היום והלילה בכל מקום בארץ בשוה ברגע אחד אבל בכל עיר ועיר מדינה ומדינה מקום אשר השמש מגיע שמה באותו רגע מתחיל יומם וככה ברגע שמגיע שם הצל מתחיל הלילה ולדבר הזה לא נצרך דוקא להמתין על לקוי הלכנה אבל גם אם ישגיתו המשיגים בכל לילה אשר ירצו על עת ורגע בוא הלכנה בתחלת מזל הידוע לשניהם אשר בשני המקומות. ואם נראה רגע ההוא לראובן שבעיר זה שעה אחת קודם לשמעון שבעיר אחרת נודע שהמרחק ביניהם מ"ו מעלות ממש אשר המה למטה על הארץ רכ"ה פרסאות כי חלק אחד מכ"ד בש"ס הלא הוא מ"ו וט"ו פעמים מ"ו הוא רכ"ה מוכח מזה שהארץ היא כדורית ממורה למערב שאם היתה שטחית והארץ הגה רחבה וארוכה כשלחן ארוך ורחב היה היום מתחיל בשוה על פני כל הארץ ברגע חרא כי תיכף בבא השמש בקצה המורה של הארץ ממעל לארץ מעט כנוכה תיכף הוא שולח ניצוציו ומאיר עד קצה מערב הארץ כי כאשר תעמיד נר בלילה בשולחן על קצהו האחד תיכף יגרש כל הצל והחושך מן השולחן ויאיר גם על קצהו שכנגדו אף-אם יהיה השולחן ארוך מאד, ככה היה מתפשט אור השמש מקצה הארץ ועד קצה הארץ ברגע אחד, וכן אחר שירד השמש מכנף הארץ במערב ללכת מתחת לארץ ברגע ההוא ממש היה ערב ולילה על כל שטח הכדור שאנו שוכנים עליו והחושך יכסה ארץ ברגע אחד, הרי לך מופת שהארץ היא כדורית מכל צד ופנה הן ממורה למערב הן מצפון לדרום:

פרק ד' ויוסד ארץ לא שם אותה שתהיה שוה על פני כל הארץ אבל ברא בה הרים ועמקים ומישור, וכך אלה למובת הברואים כי העמקים המה משכן הנהרות ומקוה המים, והמים נצרכים לאדם בדברים רבים בפרט לדגים ולמרעה כי בלה משקה, וההרים ייפו לארץ וטובים לדברים רבים ונכבדים. האויר אשר עליהם טוב מאד לבני אדם כי הוא טהור ונקי ותכונתם טוב למעט עליהם כרמים וכל מיני עצי יער ובקרבם ממונים מטמונים מיני מתכות חשוכים מיני אבנים יקרות מיני אדמת צבע מיני סמירפואות. כי לפי שהם גבוהים מן הארץ אדמתם יותר נקי מאדמת העמקים מחמת האויר השולט בהם ומזכך אותם, גם הם סיבה למבועות ומעינות טובות כי חלק רב מהמטר סוחף על עבר פניהם ונגרים תיכף למטה אל מקום אחד והיו למבועות ומעיני מים טובים, ומהם אשר ראשם תמיד מכוסה בשלג אף כל הקיץ וזה מועיל לצנן מקצת החום להשוכנים באותה מדינה בזמן הקיץ ובחורף המה למגן למחסה ולמסתור מסעירות הרוחות: וי"ש הרים בעולם אשר המה גבוהים ורמים יותר מן העננים והעומד עליהם רואה העבים למטה ממנו וערפל תחת רגליו כמו הר (עטנא) באי (סיניליא) במדינת (איטליא) הר (מאנטנלנק) במדינת (סאווילאן) הר (פיקא) אשר על האי (טענריפט) הר (כימנארסטי) (נאמערקא) במדינת (ספרו) והוא הגדול מכלם כי גבהו י"ט אלפים ש"ב רגל והקטן שבכלם הוא הר (נראקטו) הנקרא בפי כל (נלאקס כטרג) במדינת (זאקסען) בארץ (אשכנז) כי גבהו ג' אלפים קפ"ו רגל והוא סמוך ונראה לק"ק (האלנארשטאט), מלבד הרי (וואולקאני) הזורקים מפיהם להכות אש ותמרות עשן עם גחלי רתמים אשר זכרנו למעלה (מ"ו פרק ד') אשר המה גם כן גבוהים ורמים מאד, ועל ההרים האלה אנו חייבים להודות ולברך לעושה מעשה בראשית. כמובא בש"ע או"ח (סימן רכ"ט) וממעלות המדינה להיות בה כל השלשהאלה הרים ועמקים ומישור לא מישור בלבד. לכן גשתבחה בה אדמת ישראל כמיטב הארץ כנאמר והארץ אשר אתם עובדים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות (דברים י"א) ונהנה ראיתי בספר שערי שמים לר' אברהם אירירה במאמר שיש בו כתוב לאמר שכדור הארץ בצד קוטב הצפוני יש לו נקב גדול וחור רחב כמה וכמה פרסאות ודרך שם נכנסים מי אוקינוס אל תוכו בקרב הארץ בחלל הגדול אשר בבטן האדמה והוא נוקבא דתהומא רבא. ואמרתי אם כן זהו כוונת חז"ל באמרם שצפון העולם הוא פתוח ואין לו מחיצה כאמרם ז"ל (נמרק לא יחסור) תניא ר' אליעזר אומר לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת, ואמרו (נמרק) כי נקראים אלילים על כי אין להם יכולת לעשות מחיצה והוא ראשי תיבות של א"ל"ל"ם, וזה גם כן כוונת (איוכ כ"ו) באמרו נוטה צפון על תהו, כי חלק יפה מכדור הארץ בצפון חסרה ותהו. ומה שנשתנה יסוד העפר מכל היסודות שכל היסודות טבעם לכסות זה על זה ולהקיף זה את זה והארץ הליו אין המים מכסים אותו מכל צד, זה לעד אמת ונאמן שהעולם לא נתהווה על פי מבע רק ברצון רוצה ובחכמת חכם ויכול נברא ונתחדש כמו שרצה ובעת שרצה בחכמה בתבונה ודעת בשומו לים חקי ומים לא יעברו פיו וחיל שם גבול לים כל יעבורון כל ישובון לכסות